

5 juni 1915

Voedingscomité voor bezet België.

Het officieel Belgisch Comité voor Nederland deelt ons mede, dat de eerste lijsten, terug ontvangen door het werk De Collecte ten bate van het Voedingscomité voor het bezette gedeelte van België onder de in Nederland verblijvende Belgen, aan giften 55.000 F hebben opgebracht.

Naar uit Brussel aan het Belgisch Informatiebureau in Den Haag wordt gemeld, heeft enige dagen geleden het Duitse bestuur kennis gegeven, dat het nationale voedingscomité in het vervolg van het Rode Kruis afhankelijk zal zijn. Het Duitse bestuur, dat onlangs de leiding van het Belgisch Rode Kruis heeft overgenomen, zou dus de directie over de voedingsorganisaties in het bezette gedeelte van België voeren.

Van deze maatregel verwacht men aan Belgische zijde ernstige conflicten. Niet alleen zullen de bestuursleden van de Belgische steun- en voedingscomités weigeren, evenals de bestuursleden van het Rode Kruis het onlangs deden, zich aan het Duitse toezicht te onderwerpen, maar ook zal de omstandigheid dat het werk van de nationale voeding in België onder de bescherming staat van drie gezanten van neutrale landen, n.l. van Nederland, Spanje en de Verenigde Staten, aanleiding geven tot moeilijkheden.

Het Rode Kruis in België.

De Heer W. A. van der Veen, voorzitter van het Antwerps Centraal Bureel en van het Land- en Tuinbouwcomité te Antwerpen, gaf ons naar aanleiding van de in België gerezen geschillen tussen de Duitse

overheid en het onder Belgisch bestuur staande Rode Kruis, enige inlichtingen.

Het allereerst, zo zegde de heer van der Veen, moet worden geconstateerd, dat het Rode Kruis in België niet is ontbonden. De Duitse overheid heeft slechts het hoofdcomité naar huis gestuurd. Dit geschiedde tengevolge van de weigering van het comité om stelselmatig mee te werken overeenkomstig de Duitse opvatting van artikel 2 der statuten tot verbetering van de ongelukkige toestand, waarin België zich thans bevindt.

Nu moet worden erkend, dat de wens der Duitse overheid een totale ommekeer betekent in de Belgische opvatting van het Rode Kruis.

Voor de oorlog bestond het Rode Kruis wel, maar voerde weinig uit. Op het ogenblik, dat de oorlog uitbrak werd met zeldzame energie en meer dan gewone bekwaamheid het werk ter hand genomen. Echter het betrof alleen de verzorging van zieken en gewonden en het Rode Kruis werkte niet op maatschappelijk terrein. Met de bezetting door de Duitse troepen hield deze arbeid vrijwel geheel op, en enkel door zelfstandige onderafdelingen werd de verzorging der krijgsgevangenen ter hand genomen.

Nu is de Duitse opvatting deze, dat alle liefdadigheidswerk behoort te worden gesteld onder het teken van het Rode Kruis, ook de liefdadigheid op maatschappelijk terrein en wel in hoofdzaak deze drie afdelingen: 1° bestrijding der tuberculose; 2° bestrijding der kindersterfte; 3° bestrijding der werkloosheid. Het laatste, omdat daaruit vele euvels voortspruiten, die verder kunnen rusten.

Men begrijpt, dat deze plannen der Duitse overheid aan de impulsieve volksaard der Belgen vreemd zijn. Het mag worden

gezegd, dat nergens ter wereld de liefdadigheid zo'n grote omvang heeft als in België. De vereniging ter bestrijding der tuberculose in België is een voorbeeld voor alle landen, en liefdadigheid is altijd een karaktertrek der Belgen geweest.

De liefdadigheid in België draagt tweeërlei karakter: een officieel-zelfstandig en een intiem, naar persoonlijke opvattingen zich regelend karakter.

In vreedstijd gaat alles goed. Thans echter is het oorlog; militair regime heerst, scherpe controle vanwege het publiek en de pers ontbreekt, en bij de gouverneur-generaal schijnen veel klachten over nalatigheid, willekeurige opvattingen en wanbeheer te zijn ingekomen. Met het bekende Duitse organisatietalent wordt nu de zaak aangevat. In iedere provincie is een commissaris aangewezen; in de provincie Antwerpen bij uitzondering zelfs drie commissarissen, die onder hoofdleiding van graaf von Hatzfeld Trachenberg zullen werken. De eerste maatregel is geweest het Belgische hoofdcomité op te heffen, een maatregel waartegen geprotesteerd is. Het was te verwachten, dat er een nieuw hoofdcomité zou zijn samengesteld; het is echter nog niet gebeurd.

De tweede maatregel is het uitnodigen, op het ogenblik nog slechts uitnodigen van de afdelingen van het Rode Kruis, en zich te stellen onder de commissaris der provincie en aan hem verantwoording te doen van de verrichte arbeid. Niet alleen de afdelingen van het Rode Kruis, ook de andere weldadigheidsverenigingen, die niet onder gemeentelijk bestuur staan, zullen daartoe worden aangezocht. Te Antwerpen is men begonnen, daartoe werd verleden week een vergadering ten stadhuize bijeengeroepen door graaf von Hatzfeld Trachenberg, die terstond na opening het woord gaf aan de bekende bestrijder der tuberculose, prof. Dr. Pannwitz,

die het standpunt van de gouverneur-generaal duidelijk maakte en zegde, dat het de begeerte is van generaal von Bissing, om niet slechts als de strenge militair, maar ook als een zorgend landsvader in België te regeren, en onder de leuze "Inter Arma Caritas" verzocht de handen ineen te slaan, om tot een centralisatie der werkzaamheden in België te geraken.

Pannwitz deelde later nog mee, dat er vooral in het zuiden van het land misbruiken bestonden en vele comités door gebrek aan geld tot onmacht zijn gedoemd. De bedoeling bestaat, ook deze beletselen weg te nemen. Leden van de Antwerpse afdeling van het Rode Kruis konden geen toezegging geven tot enige medewerking zonder hun medebesturen eerst te raadplegen. Woensdag zal er opnieuw worden vergaderd.

6 juni 1915

Voor Dinant.

De tweede lijst, welke de heer Kellenaers te Leiden heeft geopend voor de bevolking van het geteisterde Dinant, is thans gesloten en wijst een bedrag aan van fl. 299,25. Dit gevoegd bij het bedrag der eerste lijst, vormt een totaal van fl. 830,15.

Bij zijn eerstvolgende bezoek aan België zal de heer Kellenaers het bedrag der volgende lijst aan de Nederlandse viceconsul te Dinant, de heer W. van Rijckevorsel, afdragen.

Het Belgische Rode Kruis.

Een nota, door de Belgische legatie verstrekt, luidt als volgt:

De 14e april 1915 heeft de gouverneur-generaal van de bezette Belgische provincies, baron von Bissing, de opheffing gelast van het

centrale comité van het Belgische Rode Kruis; in het besluit is eveneens voorgeschreven, dat onmiddellijk de kas en de archieven van het Rode Kruis zouden worden ter hand gesteld aan graaf B. de Hartzfeld, door de gouverneur-generaal aangewezen om deze dienst te administreren. Dadelijk aan de leden van het hoofdcomité betekend, trad het decreet, voor welks uitvoering de hulp van de militaire macht werd gerekwireerd, in werking.

Deze maatregel betekent een daad van willekeur en geweldpleging, die door niets wordt gerechtvaardigd en een aanslag, toegebracht aan het werk van het Rode Kruis, die het Belgische gouvernement niet zonder protest kan laten voorbijgaan.

De Belgische regering heeft de 14e oktober 1864 de Conventie van Genève van 22 augustus 1864 getekend; ze heeft de 27e augustus 1907 de internationale Conventie van 6 juli 1906 geratificeerd.

Het Belgische Rode Kruis dat gesticht werd in 1864, heeft rechtspersoonlijkheid verkregen krachtens de wet van 30 maart 1891. Zijn eerste statuten zijn samengesteld in overeenstemming met de eensluidende grondbeginselen van het Rode Kruis; de 13^e maart 1899 werden nieuwe statuten, eveneens overeenkomstig die beginselen, door de vereniging aangenomen en goedgekeurd door de regering. Een koninklijk besluit van 25 maart 1896 regelt de werking van het Belgische Rode Kruis in oorlogstijd, als onderdeel van de gezondheidsdienst van het leger.

De nationale Belgische vereniging leidt een wettelijk bestaan en is officieel erkend zowel door de autoriteiten als door de andere Rode Kruisverenigingen.

Artikel 1 der statuten bepaalt, dat de vereniging ten doel heeft:

1°. In oorlogstijd haar hulp te verlenen aan de militaire gezondheidsdienst en mee te werken aan de verpleging van alle slachtoffers van de oorlog.

Artikel 9 van het Koninklijk Besluit van 25 maart 1896 verklaart, dat zodra de mobilisatie van het leger is gelast, de vereniging Het Rode Kruis en de verenigingen die er deel van uitmaken, zich moeten schikken naar het reglement op de militaire gezondheidsdienst te velde.

De bepalingen van dit reglement omschrijven en begrenzen de werking van het Rode Kruis; ze zou er niet van kunnen afwijken zonder de Belgische wet te schenden, nog altijd van kracht in het bezette gedeelte van het land.

De regering van zijne majesteit de koning der Belgen weet zeer goed, dat het Duitse gouvernement-generaal in België de medewerking van het Belgische Rode Kruis heeft ingeroepen voor de stichting, getiteld: "hulp en bescherming aan de vrouwen door de arbeid", die het zich voorstelde in het leven te roepen en die zeker niet was gelegen binnen de grenzen van zijn werkzaamheid. Door zijn medewerking af te wijzen heeft het hoofdcomité te Brussel zich slechts gedragen naar de statuten van de vereniging en de vigerende wetgeving; en zijn standpunt werd goedgekeurd door het internationale comité van Genève. Toch heeft de gouverneur-generaal von Bissing deze weigering als voorwendsel gebruikt om het comité te ontbinden en de goederen en archieven der vereniging in beslag te nemen.

Het werk van het Rode Kruis is wegens het verheven doel, dat het nastreeft, door zijn zuiver liefdadige strekking en de diensten; welke het bewijst, een van die instellingen, welke door allen schijnen te

worden geëerbiedigd. De gewelddadige maatregel, welke tegen de Belgische vereniging genomen is, heeft een gewettigde en pijnlijke ontroering teweeggebracht.

De Belgische regering sluit zich aan bij het plechtig protest, dat het internationaal comité van het Rode Kruis heeft doen horen tegen deze daad van willekeur, in strijd met het volkenrecht, welke tengevolge heeft, dat het Belgische Rode Kruis beroofd wordt van zijn vrijheid van handelen en verhinderd wordt de taak te vervullen, waarvoor het in het leven is geroepen.

Uit Havre wordt aan het Belgisch Informatiebureau gemeld:

Een koninklijk besluit is uitgevaardigd omtrent het recht van verblijf in het door de geallieerden bezette gedeelte van het Belgische grondgebied.

Alle niet tot het leger behorende personen, die in het door de geallieerde troepen bezette gedeelte van het Belgisch grondgebied verblijf houden, moeten voorzien zijn van een toelatingsbewijs tot verblijf, afgegeven door de gendarmerie en de gemeentepolitie en ondertekend door de districtscommandant der gendarmerie. De commandant is bevoegd dit bewijs te weigeren of af te nemen aan degenen, welke gesignaleerd worden als ongewenst, en aan die personen, welke veroordeeld werden wegens overtreding van deze verordening. Zij, die zich niet aan de verordening onderwerpen, zullen aangehouden worden onder verdenking van spionage.

8 juni 1915

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Bij verordening van 29 mei heeft de gouverneur-generaal de invoer van allerlei soorten zeep, zeepoeder, zeepachtige oliën en vetten binnen het bezette gebied verboden. Het generaal-gouvernement zal uitzonderingen toestaan op dit besluit, dat terstond van kracht wordt. Anderzijds heeft de bevelhebber van het etappengebied te Gent alle uitvoer van paarden, zelfs van slachtpaarden, uit voornoemd gebied, op straffe van 500 mark boete of hechtenis, verboden.

Uit Brussel wordt aan het Belgische informatiebureau gemeld:

De strijd tussen de Belgische arbeiders en de Duitse militaire overheid wordt met de dag meer verbitterd. Het zijn nu niet meer alleen de 100.000 spoorwegarbeiders, die de Duitsers door alle mogelijke middelen, zelfs door uithongering, trachten te dwingen voor hen te werken, maar ook duizenden andere werklieden, die dagelijks worden opgeëist, om aan de loopgraven te werken. Dit gebeurt vooral in het etappengebied, waar belangrijke stellingen in orde gebracht worden.

9 juni 1915

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Brussel, mei.

Een Brussels allegaartje?

Laat ik dan beginnen met een Italiaans citaat: "Avviso. - Tutti i soggetti Italiani"...

Ik schei er al uit: het moet, buiten alle andere bedoeling, alleen betekenen, dat alle Italianen boven de vijftien jaar, die in "Gross-Brussel" (ook in de Italiaanse tekst aldus met de Duitse naam

genoemd) wonen, zich op bepaalde dagen en uren in een bepaald lokaal hebben aan te melden: een nieuwe afkondiging op Brussels menigvuldige muren, en die de autochtone Brusselaars gretig aanlokt, al gaat het hen niet rechtstreeks aan. Het is immers weer een nieuwe uitbreiding der talenmenigvuldigheid, der geschrevene en gedrukte althans, die van Brussel maken als een succursale van Babel. Maar van een Babel zonder talenverwarring en waar iedereen met inspanning zijn best doet om te begrijpen. Want - ik maakte er u reeds opmerkzaam op - het is merkwaardig, neen, onbegrijpelijk, hoe de Brusselaar, anders op dat gebied even weerbarstig als de doorsnee Fransman van de geringere burgerstand, en die zich een hele Jan achtte te zijn, als hij maar even het Beulemans' was ontgroeid, - het is onbegrijpelijk, zeg ik, hoe de Brusselaar zich ineens heeft ontpopt tot een fijnproever van Hollands dagbladproza en zelfs van Duitse communiqué-letterkunde. Eerst wel wat afkerig van Duitse kranten, is hij ze thans geregeld en zelfs ijverig gaan lezen, wat wel zal samenhangen met zijn tegenwoordige zucht naar alzijdige documentatie, zeer geschikt tot het vormen van een onpartijdig oordeel, ... dat natuurlijk altijd partijdig blijft, maar getuigt van bezinning en meer bedaardheid.

Aldus kweken wij in Brussel een heel leger van polyglotten aan. Wordt hun nu een nieuwe gelegenheid geboden om, kosteloos, kennis te maken met nog meer talen, dan vliegen zij erop af met een leergierigheid die, bij zulke joviale sceptici, anders van alle reizen terug, verbaast en vreemd aandoet. - Nu staan zij in veel groteren getale nog dan als de afkondigingen op blauw of roze papier - het teken van buitengewone gebeurtenissen - gedrukt zijn, rond de Italiaanse mededeling van plaatscommandant von Kraewel, en zij spellen nieuwsgierig en als het ware met zeldzame gustatieve geneugte: "Tutti i soggetti Italiani"...

Intussen had ik er een groepje van ontmoet, van bedoelde "soggetti". Zij behoorden tot de schamelsten onder dezen: vermoedelijk orgeldraaiers uit de Franciscusstraat. Want - is het toeval? - velen van deze arme en goede lieden wonen in een straat, die onder de aanroeping staat van Assisi's Poverello, dewelke zo vaak het brood zijner broederkens, zijner "fratres minores", verdiende, net als deze orgeldraaiers, bij wat nederige en vriendelijk bedoelde muziek, toen hij, tot ergernis van zijn familie, al bedelend, Franse liedjes zong op de grote plaats van zijn geboortestad ... - Mijn groepje Italianen nu zag er al heel ontredderd uit, al stonden zij in hun beste kleren. De mannen waren vers geschoren en gekamd, wat hun zeker niet alle dagen overkomt. De oudere vrouwen hadden, uit de diepte van de koffers, het zorgvuldig bewaarde, het authentiek nationale Abruzzische of Calabrese kostuum, dat alleen bij grote gelegenheden, als feestdagen en wereldtentoonstellingen, dienst doet, geland en aangetrokken. De meisjes stonden parmantig in de groen- of paarssatijnen, wijde rokken, die zij dragen alleen op trouwfeesten of als de zusterkes en broerkes hun eerste communie doen, en hun overvloedig krulhaar glom in de zon. En de kinderen, de zeer talrijke kinderen, die anders niet zozeer van de overige Brusselse straatjeugd zijn te onderscheiden, tenzij door de bronzen huid en de wondere ogen: de kinderen waren zowaar gewassen. - Maar zij stonden daar werkelijk ontredderd, gelijk ik ze zag aan een der zijtoegangen van het Noordstation, in gesprek met een Duits schildwacht. Gesprek dat blijkbaar niet wilde vlotten, niettegenstaande heel wat goede wil van beide kanten ... Waar ging het om? Die lui hadden op een of andere wijze vernomen dat het nu ook met Italië oorlog was. En zij vonden het daarom natuurlijk, maar weer naar huis, naar de verre thuis te keren, die misschien bedreigd werd door de vijand, en waar het goed was, dat zij er

naartoe gingen. En zij hadden hun beste kleren aangedaan, en zich, argeloos, naar het station begeven, van waaruit toch de trein vertrekt...

Maar wij hadden het, als ik mij niet vergis, over taalwetenschap: de taalkennis, die men opdoet bij het lezen van de aanplakbiljetten. De gebruikte talen op deze affiches zijn doorgaans drie in getale: Duits, Nederlands, Frans. Om het getal niet te overtreffen is het op de afkondiging aan de Italianen geworden: Duits, Frans, Italiaans. Hetgeen onvoldoende kennis der Brussels-Italiaanse toestanden getuigt. Het Duits, nietwaar, staat daar natuurlijk niet voor de Italianen. Aan het Frans hebben echter de meesten onder de Italianen te Brussel al even weinig als aan het Duits. Die meesten zijn immers doodarme mensen, die, bij eventuele veeltaligheid ... beter Vlaams dan Frans kennen. Ik mag zelfs zonder vrees van tegenspraak beweren, dat de voorlaatste generatie even goed Brussels-Vlaams als Italiaans, en de allerjongste bewust dialect heel wat beter dan haar oorspronkelijke moedertaal kent. Hetgeen goed te verklaren is door de buurten waar die sjofele Italianen nestelen en het volkje waar zij het meest mee omgaan. - Zodat aan het Vlaams in deze op zijn minst evenveel recht toekwam als aan het Frans ... indien er maar enige reden bestond, deze talen gezamenlijk of naar keus te gebruiken: de meeste, immers, van die lieden kunnen niet lezen, zelfs geen Italiaans ...

Italiaans alleen ware trouwens ruim voldoende, zoals wanneer het geldt iets mede te delen aan Oostenrijkse Staatsangehörigen, wat in Duits alleen gebeurt, en waarbij zelfs Hongaars over het hoofd wordt gezien. Dit zijn dan de eentalige affiches. Zij zijn de zeldzaamste. Tweetalige zijn lang niet zo schaars, waar zij uitgaan van Belgische gemeentebesturen of comités tot hulp. En die twee talen zijn dan natuurlijk onze twee nationale talen. Het dient echter,

tot onze schande, bekend: is het van Duitse zijde uitgaande Nederlands niet altijd feilloos, het weerstaat doorgaans triomfantelijk de proef bij het volgende, dat van de waarnemende burgemeester van Brussel uitgaat:

‘Het is verboden nog levende kalveren bij de schenkels op te hangen; zij moeten doodgeslaan worden vóór zij mogen gekeeld worden.’

Zulke mededeling moge dezen, die aan overdreven kalverliefde laboreren, verheugen: mij vervult zij met schaamte. Niet vanwege de inhoud natuurlijk. Maar wat gaat de vreemdeling denken van een volk, dat aldus zijn taal verminkt, - een taal die hij beter kent dan sommige bestuurders van dat volk? Een kennis waar de Duitser trouwens zo zeker van schijnt te zijn, dat hij van tijd tot tijd niet zonder vermetelheid een Nederlands neologisme waagt, dat natuurlijk meestal een verwerpelijk germanisme is. Zo lazen wij dezer dagen in een derde mededeling (laat mij toe deze kleine opruiming van mededelingen voort te zetten) dat het verboden is, gouden, zilveren of nikkelen munt, tenzij bij bijzondere toelating, boven de “noemwaarde” te kopen. Bedoeld wordt natuurlijk: de nominale waarde. - Op deze afkondiging, overigens interessant op het ogenblik dat wij nauwelijks aan een crisis van nikkelen pasmunt komen te ontsnappen, ga ik niet verder in: zij ligt op het algemeen economisch gebied, dat mij vreemd is. Mijn eigen gebied: het is de straat, de Brusselse straat. En hiervan is, tot besluit van dit briefje, nog wel iets te vertellen.

Dit is de laatste dag der meimaand. Over twee drie dagen is het sacramentsdag; en in de loop van de zomer volgen wel meer kerkelijke feesten, die de cultus op straat brengen, in processies en ommegangen. Gij weet, wat het betekent, een processie in het

Vlaamse land, en vooral in Brabant: de breed decoratieve weelderigheid der katholieke kerk neemt nergens zulke afmetingen, spreidt nergens zulke pracht ten toon. Die feesten der kerk zijn, buiten hun liturgische betekenis, feesten van het volk; niet zelden vallen zij met kermissen samen, of luiden zij kermissen in. En zelfs in steden als Brussel en Antwerpen, waar zij van lieverlede minder de aandacht trekken, blijven zij aanleiding tot somptueus vertoon, waar de burgerij, bij het versieren van huisgevels en ramen met vlaggen en groen en tapijtwerk, meestal aan meewerkt. De vraag nu is: wat komt er dit jaar van processies en ommegangen terecht? De aartsbisschop van Mechelen, kardinaal Mercier, antwoordt in zijn laatste herderlijken brief:

“De openbare processies, die de burgerlijke en godsdienstige overheden in de meeste gemeenten om strijd hielpen te celebreren, ten einde de aloude gedachtenis aan de wijding van elke parochiekerk in herinnering te houden: wij menen, dat zij dit jaar dienen achterwege te blijven. Deze ommegangen immers betekenen feestelijke stemming, en het past niet zich aan uiterlijk vertoon over te leveren, wanneer de harten bedrukt zijn en de vaderlandsliefde in boeien ligt. Wat de processie op sacramentsdag betreft: zij kan met de gewone plechtigheid geschieden, waar, naar het oordeel van de pastoor, de omstandigheden het toelaten; alle werelds karakter - fanfares, muziekkorpsen, ontplooiing van niet-godsdienstige vanen - zal er echter uit gebannen worden; elders zal men zich bepalen tot een processie rondom of zelfs binnenin de kerk.” Verder verbiedt Mgr. Mercier in de kerk alle manifestatie, die maar enigszins werelds zou zijn. Men zal er geen profane muziek uitvoeren, tenzij de toegelaten “Brabançonne” (en dit slaat waarschijnlijk op de orgelconcerten, die tegenwoordig de vroegere grote symfonische concerten bij het publiek schijnen te willen vervangen). De versiering van beelden en altaren dient ook binnen

de grenzen der bescheidenheid te blijven. “En hou het”, zegt de aartsbisschop aan zijn priesters, “bij Christelijke eenvoud, ook in de matigheid der eetmalen, die gij ter gelegenheid van het aanstaande Vormsel geven zult.”

Aldus Mgr. Mercier. Te Brussel zelf zal men van zijn voorschriften natuurlijk niet veel gewaar worden. Anders echter in sommige voorsteden; zoo bijvoorbeeld te Anderlecht, waar de St. Guido-processie, in een prachtig schilderij door Charles de Groux vereeuwigd, een van de meest grootse uitingen van Brabantse weelderigheid is: honderd zware boerenpaarden plegen er aan deel te nemen, bereden door hun hoogkleurige eigenaars, die grote wapperende vlaggen dragen: een van die schouwspelen van forse decoratief zoals men ze alleen ten onzent zien kan en dat ieder jaar op de gestelde dag vele artiesten van de hoofdstad naar Anderlecht placht te lokken.

De Belgische grens.

Maastricht, 9 juni. De Belgische grens is weer voor onbepaalde tijd gesloten. Wel lopen de trams en mogen reizigers België binnen, doch er uit mogen ze niet.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Een zeer uitgebreide verordening regelt het verkeer van motorvoertuigen in België. Zij is op 3 juni in werking getreden. Haar hoofdbepalingen zijn de volgende:

Alle motorvoertuigen moeten voor 20 juni worden opgegeven bij een centraal kantoor, daartoe in elke provincie opgericht; zij mogen alleen na uitdrukkelijke vergunning van de gouverneur-generaal in gebruik worden genomen, doch de vergunning kan te allen tijde,

zonder verdere uitleggingen, ingetrokken worden. Rijvergunningen krijgen alleen;

a. diplomatieke vertegenwoordigers of door het Duits bestuur erkende consuls-generaal of consuls;

b. motorrijtuigen, waarvan de rijvergunning in het openbaar of algemeen economisch belang ligt. Bovendien kan de gouverneur-generaal, op voorstel der Politische Abteilung, bij uitzondering van Duitse zijde niet uitdrukkelijk erkende consuls-generaal of consuls rijvergunning toestaan. Afgeleverd wordt een rijbewijs, waarvoor een recht van 20 tot 300 frank geheven wordt.

De verordening omschrijft nauwkeurig de nummerborden, welke op de voertuigen moeten worden aangebracht, en de verschillende kaarten, die de bestuurders steeds bij zich moeten hebben.

Het voeren van vlaggen is alleen bij vergunning van de gouverneur-generaal toegestaan. Deze vergunning wordt echter alleen gegeven aan diplomatieke vertegenwoordigers, aan een consul-generaal per staat, aan de Commission for Relief en aan het Rode Kruis.

De snelheid op de openbare weg mag 60 km, binnen de gemeenten 30 km niet te boven gaan.

Voor Nederlandse automobilisten is dit artikel van belang:

Motorvoertuigen, die buiten België thuis horen en krachtens een bijzondere vergunning België binnenkomen, moeten de politieplaten uit hun land dragen. Zijn alle politievoorschriften uit het land van herkomst in alle opzichten nagekomen, dan hebben zij de speciale Belgische papieren niet nodig.

De rijvergunning moet door hen terstond na aankomst bij het eerst betreden gouvernement of op zijn laatst te Brussel aangevraagd worden. Zij moeten bovendien een papier van de gezant of consul hebben, waarin o.a. vermeld moet staan, dat de benzine uit het buitenland betrokken is.

De reeds bestaande voorschriften omtrent douane, enz. blijven bestaan, evenals, zoals van zelf spreekt, die betreffende het paswezen.

10 juni 1915

Land- en tuinbouw in België.

De heer W. A. van der Veen, die behalve voorzitter van het Antwerps Centraal Bureau voor Vluchtelingen ook voorzitter is van het Belgische Land- en Tuinbouwcomiteit, deelde aan een medewerker van het correspondentiebureau in Den Haag een en ander mede over de toestand van de land- en tuinbouw in België.

Van belang voor Nederland in het algemeen, zo begon de heer van der Veen, en voor de Nederlandse landbouwers en handelaars in het bijzonder is de toestand van de landbouw in België. Voor een beschouwing voor de pers is het niet mogelijk het gehele land te behandelen zodat wij ons zullen beperken tot de provincie Antwerpen, de belangrijkste provincie op landbouwgebied.

De arbeid van het Land- en Tuinbouwcomiteit is, aldus de heer van der Veen, veelomvattend. Om in enkele regels een algemeen overzicht te geven gaat niet, zodat hier slechts enige mededelingen volgen van zijn praktische werkzaamheden.

Na de grote rekvisities van december en januari, was er, om zo te zeggen, geen veevoeder meer voorhanden. De opheffing in deze nood, waardoor het vee dreigde te sterven en de boeren gedwongen werden alles te verkopen, werd krachtig ter hand genomen. Sedert 23 januari kocht het comité aan; 5,3 miljoen kg maïs, ¼ miljoen kg maïskoeken, 200.000 kg vet maïsmeel, 2 ½ miljoen kg zemelen, ½ miljoen kg aardnotenkoeken, 300.000 kg voedergerst, ongeveer 1 miljoen kg voederbieten, ½ miljoen kg buitenlandse haver, 30.000 kg suiker enz. Al deze hoeveelheden werden terstond volgens een vastgestelde basis, berustend op het aantal stuks vee, aan de verschillende gemeenten en geheel zonder winst verstrekt.

Wij slaagden er daarmee in de handelaars te noodzaken de prijzen naar de onze te richten en oorlogsprijzen werden hierdoor voorkomen. Ook was het nodig onze boeren ter hulp te komen tegen knoeierijen. Wij moedigden, zoveel als het mogelijk was, de particuliere handel aan, mits men zich wilde schikken naar de door ons billijk geachte prijzen. Enige elementen maakten er gebruik van om de voedingsmiddelen te vervalsen. Wij hebben onze boeren ook hierin terzijde gestaan en onbevreesd processen en vervolgingen ingesteld. Zo bleek ons bij de levering van een hoeveelheid kunstmest, dat tegen een detailprijs van 29 F een maakseltje verkocht werd, dat niet meer dan 2 à 2 ½ F waarde vertegenwoordigde. Door het comité werden in ieder arrondissement twee advocaten aangewezen, die gratis zullen moeten procederen ten behoeve van iedere landbouwer, die klachten kan doen gelden betreffende hem verkochte waar. Dit heeft veel geholpen, want ieder weet wat hem te wachten staat.

Behalve de reeds genoemde hoeveelheden, leverden wij nog: 1 miljoen kg superfosfaat, ongeveer ¼ miljoen kg metaalslakken, enz.

Hier was het comité slechts tussenpersoon, daar de Antwerpse kunstmesthandelaren voldoende hoeveelheden voorradig hadden. Er was echter een grote moeilijkheid; nl. van uit de fortelinie mochten geen voedingsmiddelenpassen naar de provincie worden afgegeven.

Na overleg met de militaire overheid en de comités werd deze zaak weldra geregeld, en kunnen wij passen afleveren voor veevoeder, graan, zaden en meststoffen en respectievelijk werden 384, 250, 637 stuks afgegeven. Ook werden door het comité 2 afgevaardigden naar Nederland gezonden teneinde aldaar verschillende zaden aan te kopen. Er werden door onze tussenkomst aan de Belgische boeren geleverd: 150.000 kg potaardappelen, 40.000 kg zaai haver, 10.000 kg klaverzaad, 2500 kg lijnzaad, 3500 kg voederbietzaad, 1000 kg plantmaïs, 1000 kg paardenbonen, 250.000 kg witte Afrikaanse Nabal-plantmaïs, 310.000 kg turfstrooisel.

Daar ook veel vee en paarden werden weggevoerd was ook hiervoor onze hulp nodig. In overleg met de provinciale staten van Antwerpen werd besloten de verordeningen tot verbetering van het paardenras met volle kracht toe te passen en de gezonde inzichten van de Belgische landbouwers te steunen. Er werden 63 hengsten goedgekeurd voor de openbare dienst, zulks geschiedde eveneens met de stieren. Getracht werd invoer te bekomen van slachtvee en maatregelen te nemen tegen het afmaken van jong, mager vee en bevruchte dieren. Geprobeerd werd ook nog invoer te bekomen van bevroren vlees, zonder resultaat echter, daar er geen behoorlijke transportmiddelen tussen Nederland en Antwerpen te vinden zijn.

Dankbaar werd van het tegemoetkomende aanbod van de civiel-gouverneur gebruik gemaakt, om paarden te leveren die voor de oorlog onbruikbaar waren, teneinde de landbouwers te helpen.

Aan de gemeentebesturen werd geschreven alles in het werk te stellen om de mannelijke fokdieren te bewaren en aan te houden. Een behoudstoelage werd in het vooruitzicht gesteld. De Provinciale Landbouwfondsen hebben de veeverzekering hervat.

Door de Gedeputeerde Staten der provincie Antwerpen zijn in 98 gemeenten colleges van schatters benoemd, welke de oorlogsschade hebben op te nemen.

Een vijftal gemeenten zijn reeds gereed gekomen. De schade aan gebouwen beloopt in de honderden miljoenen ...

Een dankbaar werk is het in cultuur brengen van onbebouwde gronden. Reeds zijn een 100 families met succes hiermee bezig. De werklozen, die voor dit werk worden gebezigd, krijgen een premie van 250 F per hectare. De gelden hiervoor benodigd, worden verstrekt door het Provinciaal Hulpcomité, dat wij er niet genoeg voor kunnen danken.

Natuurlijk was één der eerste zorgen van ons comité het herstellen van het kredietwezen voor de landbouw. In 66 gemeenten van Antwerpen en in 13 gemeenten in Oost-Vlaanderen werden de burelen van de Raiffeisenbanken geopend en opnieuw geïnstrueerd.

Tot een maximum van 600 F, tegen 2 % rente, kunnen voorschotten worden opgenomen, welke in 5 jaar moeten zijn afgelost. Aangekocht materieel of vee enz. kunnen nog door de oorlog vernield of gedood worden; in dit geval wordt het geleende bedrag

kwijtgescholden. De Centrale Credietkas van de Boerenbond te Leuven stelde hiervoor 300.000 F ter beschikking voor 13 gemeenten in Oost-Vlaanderen en voor het arrondissement Nijvel, waar geen Raiffeisenkassen bestonden.

Afzonderlijk moet nog worden melding gemaakt van de voedingscommissie. Deze commissie stelt zich ten doel met de bestaande levensmiddelen goedkoop rond te komen. Voordrachten over rationele voeding worden gehouden, processen gegeven, recepten gepubliceerd, de teelt van nuttige voedingsplanten, zoals erwten en bonen, aangewakkerd en in samenwerking met het comité voor Hulp en Voeding opgewekt tot spaarzaamheid wat het verbruik der levensmiddelen betreft.

Vermelding verdient nog het volgende. Er zijn nl. veel landerijen tengevolge van de oorlog verlaten. De centrale afdeling te Brussel houdt zich nu bezig deze landerijen toch te doen bewerken, door gemeenten, groepen of particulieren. Het verrichten van deze arbeid is als een merkwaardige bijdrage tot het vraagstuk der landnationalisatie te beschouwen.

Ter gelegenheid van de verjaardag van Prinses Juliana heeft het Land- en Tuinbouwcomité een adres van hoogschatting aangeboden aan de Nederlandse consul-generaal, de heer J. van den Bergh, waarin te kennen werd gegeven dat bijzonder op prijs gesteld werd de hulp van de Nederlandse regering bij de uitvoer van zadenvoeder en meststoffen. Het zegt ons hier waarlijk erkentelijk te zijn, niet alleen om het feit op zichzelf, maar ook de tegemoet komende, vriendelijke en welbegrijpende houding van het departement van landbouw, nijverheid en handel in Den Haag is voor de Belgische landbouwers van grote betekenis.

De heer van der Veen sprak tenslotte als zijn mening uit dat er alle reden is om met vertrouwen de toekomst af te wachten. De veerkracht van de Belgische landbouwer is ongebroken en moedig en opgewekt werkt men aan de wederopbouw van het beproefde land.

Geroemd werden door de heer van der Veen de energie, toewijding en onbaatzuchtigheid, in deze dagen in België aan de dag gelegd.

12 juni 1915

Uit het Land van Luik.

Men meldt ons uit Maastricht:

Iemand, die deze week in Luik geweest is, wist ons te vertellen, dat men eerstdaags een geheel nieuwe pasregeling in België gaat invoeren. Het plan zou bestaan voor het verkeer binnen België de passen te laten vervallen, zodat men zich vrij van de ene plaats naar de andere mag begeven, met uitzondering van de grenszones, waar de pascontrole verscherpt wordt, zodat men eerst bij de grens en dan enige km verder weer de passen moet laten controleren. Zodoende zouden de Duitsers een heel korps ambtenaren van de passencontrole vrij krijgen. De personen, die maandag met hun passen voor Luik aan de Belgische grens kwamen en niet noodzakelijk voor zaken in België moesten zijn, werd beduid, dat zij erin mochten, maar er 48 dagen moesten blijven. Wie maandag in Luik voor een pas naar Nederland kwam, hoorde onherroepelijk: Kommen Sie Ende der Woche noch einmal wieder. De bedoelde persoon, die ook een pas voor Duitsland had, heeft toen met een pas over Aken ons land weer kunnen bereiken.

De Belgen zelf voelen zich in Luik niet meer op hun gemak en zijn zeer angstig. In de afgelopen week zijn er (gelijk ons van andere zijde gemeld wordt in dit blad, red.) 8 personen wegens spionage gefusilleerd, en er is zulk een uitgebreide geheime politiedienst ingericht, dat de minste uitlating voldoende is om een oproeping te ontvangen voor het gerecht te verschijnen. De Belgen krijgen geen pas meer om uit het land te komen en met levensgevaar wordt nog steeds de tocht over de grens ondernomen.

13 juni 1915

Bij besluit van 7 juni zijn de prijzen van levend slachtvee te Brussel bepaald op: vette ossen en vaarzen 145 F, stieren en magere ossen 130 F, koeien 120 F, varkens 210 F, kalveren 155 F, schapen 165 F, alles per 100 kg.

14 juni 1915

Uit Maastricht meldt men ons, dat de Belgische grens weer geopend is.

Post- en telegraafwezen in België.

De officiële "Deutsche Verkehrszeitung van 11 dezer bevat een artikel over bovenstaand onderwerp. Hieraan wordt het volgende ontleend:

De postdienst is thans tot in de kleinste plaatsen ingevoerd, die vroeger postkantoren bezeten hadden. Het nieuw ingerichte verkeersnet omvat meer dan 1100 postplaatsen. Daar aan deze ook alle in hun omgeving aanwezige landelijke gemeenten en verstrooid liggende woningen aangesloten zijn, vervoert de Duitse post thans postzendingen, postwissels en kranten in dezelfde uitgestrektheid

als vroeger de Belgische post voor de oorlog. De bevolking maakt van de nieuwe inrichtingen een van dag tot dag toenemend gebruik, hetgeen het duidelijkste in de postzegelverkoop zijn uitdrukking vindt, die van 66.000 mark in oktober 1914 tot 320.000 mark in april 1915 gestegen is. Volgens een telling in april komen dagelijks ongeveer 595.000 postzendingen België binnen en 498.000 worden ter post bezorgd. Te Brussel en Antwerpen konden de hoofdpstkantoren op de duur het toenemende verkeer niet meer meester worden, zodat in het geheel 13 bijpostkantoren geopend moesten worden.

De postplaatsen vervallen in drie groepen. Tot de eerste groep behoren 74 postplaatsen, hoofdzakelijk de grote en kleinere plaatsen met garnizoenen. Zij hebben postkantoren met zuiver Duits of zuiver Belgisch of met gemengd personeel, naargelang het betreft veldpostdienst of uitsluitend Belgische dienst of beide samen. De tweede groep omvat 164 postplaatsen van middelmatige en kleinere omvang, waarin alleen postkantoren met Belgisch personeel bestaan. De derde groep tenslotte vormen die voormalige postplaatsen van geringe belangrijkheid (ongeveer 900), waarin het verkeer nog zo zwak is, dat de brievenbestelling en postbuslichtingen van een naburige grotere postplaats uit voldoende zijn. Door inrichting van nieuwe postkantoren neemt het getal der plaatsen van deze groep voortdurend af, die der tweede groep in dezelfde mate toe.

Het gehele postgebied is thans in 15 districten ingedeeld, bij de vorming waarvan de politieke indeling van het land in aanmerking is genomen. Aan het hoofd van het postdistrict staat het kreitspostkantoor. De 15 kreitspostkantoren hebben hun zetel te Antwerpen, Turnhout, Mechelen, Brussel, Leuven, Ottignies,

Hasselt, Luik, Verviers, Marche, Arlon, Givet, Namen, Charleroi en Mons.

Van de lokaal- en sneltreinen, die op de Belgische spoorwegen dagelijks rijden, zijn thans 75 met spoorwegpostkantoren bezet. Als vervoermiddel dienen hoofdzakelijk vroegere Belgische spoorwegpostwagens, waarvan intussen ongeveer 50 in Duits bezit overgegaan zijn.

De vroegere automobielposten Brussel-Aken en Brussel-Groot Hoofdkwartier zijn opgeheven geworden. Ter beperking van het automobielverkeer in de grote steden is men ermee begonnen het postverkeer tussen de postkantoren en de spoorwegstations aan particuliere vervoerondernemingen over te dragen.

De postbussen zijn in het gehele land weer geopend.

Het steeds levendiger wordende postwisselverkeer heeft de vermeerdering van het aantal postzegelsoorten noodzakelijk gemaakt. Thans zijn bij de bestaande soorten van 3, 5, 10 en 20 pfennig, die van 40, 60, 80, 100 en 200 pfennig gekomen.

De leidende plaatsen van de postdienst zijn in handen van Duitse ambtenaren. Het Belgische personeel wordt alleen in de technische dienst gebruikt. Het krijgt sedert 1 april het volle vroegere inkomen, nadat de verkeersinkomsten de mogelijkheid hiertoe gegeven hadden.

Op het gebied van het telegraaf- en telefoonwezen is de uitbreiding van het nieuw geschapen lijnnet verder voortgezet. Hand in hand daarmee gaat de voordurende verbetering der bedrijfsmiddelen en de inrichting van nieuwe telegraaf- en telefoonkantoren. Tegenwoordig zijn 357 van zulke kantoren in exploitatie. Bovendien

bestaan in de verschillende plaatsen in het geheel 2500 telefoonaansluitingen voor militaire en administratieve oogmerken. Een publiek telefoonverkeer bestaat nog niet.

Het voedingsvraagstuk te Brussel en elders.

Brussel, 10 Juni (Karel Van de Woestijne).

In mijn twintigste brief over “Het Leven te Brussel” stelde ik het als waarschijnlijk voor, dat het werk der volksvoeding geheel aan de gemeentelijke tussenkomst zou worden onttrokken. Het informatiebureau uit Den Haag kwam mijn inlichting bevestigen, in deze zin, dat bedoeld werk geheel onder de bevoegdheid zou worden gebracht van het onder Duits toezicht staande Rode Kruis van België, zodat het zelfs aan het bekende comité Solvay, dat er het initiatief toe nam, zou ontvallen, of dat comité in elk geval wijzigingen zou ondergaan. Ik weet niet in hoeverre een definitieve oplossing van het vraagstuk op handen, of reeds gevallen is. Intussen kan ik u een en ander vertellen om te bewijzen, dat de voedingskwestie alles behalve uit de voeten kan heten.

En om te beginnen: de volkssoep, waar zovelen gretig van genoten hebben, valt in onmin. Niet dat het aantal uitgedeelde porties zou verminderd zijn; velen, die thans weer werken, en aldus sommige rechten op ondersteuning verliezen, verbergen zorgvuldig hun nieuwe broodwinning om als voorheen soep te kunnen halen. Het valt echter niet te betwisten: de soep bukt onder het volksmisprijzen. De menigte bejegent ze met smaad. En in “Mangeur de Soupe communale!” is het overvloedige scheldrepertorium van Brussels gepeupel een scheldwoord rijker geworden.

Ligt dit aan volksondank? Neen, het ligt voor een groot deel aan de soep zelf. Deze is, in sommige wijken, op sommige dagen zo slecht, dat ik ze met eigen ogen op straat heb zien uitgieten. - Volkpsychologie: men wil niets prijsgeven van wat men meent te mogen eisen als een recht; maar zodra ontvangen, werpt men het met walg van zich af ...

Dat de soep soms zo slecht is, ligt natuurlijk voor een deel aan de koks. Maar het zal ook wel te wijten zijn aan de gebruikte materialen. Het vlees, gij weet het, is duur en schaars; de hoeveelheid, voor de soep gebruikt, zal dan ook wel beperking hebben ondergaan. De aardappelen uit de voorraad die in de laatste herfst is opgedaan, zijn niet meer zo heel goed; opgestapeld in bergplaatsen die er niet voor geschikt zijn, beginnen zij zelfs vóór de tijd te rotten. Hetzelfde kan gelden voor andere groenten. En daarmee een lekkere soep maken is natuurlijk een probleem, dat zo licht niet is op te lossen.

Er komt bij, dat de gratis aan arbeiders verstrekte gemeentegronden vruchten beginnen te dragen. De geïmproviseerde landbouwers eten met voldoening eigen spinazie en eigen salade. Met de jonge, frisse groente maakt hun vrouw een soepje ... dat dan met de volkssoep vergeleken wordt. Dat de vergelijking niet ten voordele van deze laatste uitvalt, is te meer te verklaren, omdat de eigen klaargemaakte kost steeds beter in de smaak valt. En zo verliest de volkssoep zo niet haar klanten, dan toch haar goede reputatie.

Ik lees in een blad, dat het werk der soep te Namen op het punt staat geschorst te worden. Reden: de hierboven gemelde moestuinen, die nauwgezet hun voedingsplicht vervullen. Een deel der bewerkers wil dan ook graag van de populaire soeplitdeling

afzien ... als het iets van gelijke waarde in de plaats krijgt. Een ander deel der bevolking, dat niet heeft gezaaid en dan ook niet oogsten zal, of gezaaid heeft tussen gruis en stenen - dit is geen evangelische toespeling: ik heb u al verteld hoe onbeholpen sommige stadsarbeiders bij het verrichten van werk op het land zijn - is met de voorspiegeling der verdwijnende volkssoep lang niet tevreden.

De kwestie van het brood, anders ook een plaag, kan als geheel opgelost beschouwd, althans te Brussel. Wel te verstaan wordt er met politiereglementen een loopje genomen. Gij weet dat ieder Brussels burger recht heeft op een zeker getal grammen brood per dag. Voor iemand, die niets meer heeft dan dat brood om van te leven, is die hoeveelheid wel heel gering. Maar voor een andere, die bij zijn brood nog vlees en groente en ik weet niet wat al lekkers heeft, is de hoeveelheid overvloedig. Nu is het een zaak van elementaire filantropie, dat de tweede van zijn overvloed aan de eerste mededeelt ... Zo vindt er ieder zijn gading mee, en - geen enkel politiereglement kan mij immers dwingen, iedere dag een kwart kilo brood op te eten, nietwaar? ...

Aldus de toestand te Brussel. Hij is niet overal even schitterend. Zo bv. te Geraardsbergen, waar men slechts driemaal per week in bepaalde lokalen om brood mag gaan. En de Geraardsbergenaars protesteren: waarom mag niet ieder bij zijn eigen bakker kopen? Of beter nog: zelf brood en bloem kiezen? In een klein Waals plaatsje heeft men een elegante oplossing gevonden: men legt er niet meer een bepaald soort, goed of slecht, brood op: ieder kan er een hoeveelheid bloem krijgen, die gelijk staat met de hem toekomende kwantiteit brood. En mocht hij er lust toe gevoelen, dan kan hij daar ganse dagen pannenkoeken van bakken ...

Dat is een schoon voorbeeld van vrijheid. Een vrijheid die elders meer en meer beperkt wordt. Zo heeft het ondersteuningscomité van Namen geldbons uitgegeven, - die echter alleen in de gemeentelijke magazijnen in waren kunnen omgezet worden. Het staat dus gelijk met de verplichting, in die magazijnen te gaan kopen. Gij ziet van hier de woede der andere kruideniers! Ik voorspelde onlangs, dat wij weldra allen naar het gemeentemagazijn zouden gaan. Maar dat men er ons toe verplicht, zullen wij zeker niet dulden. Ik ben dan ook overtuigd, dat het publiek het met de woedende kruideniers houdt, ... al gaat het natuurlijk naar de goedkope gemeentewinkel.

Bij de woedende kruideniers, hebben wij sedert gisteren woedende veefokkers. Sedert gisteren bepaalt een officieel bericht de maximumprijzen van het ter markt gebrachte vee. Wij krijgen dus weer goedkoper vlees, - als, wel te verstaan, de hoeveelheid beesten groot genoeg is. Want is er veel vraag en weinig aanbod, dan ondergaat de kwestie voor ons, verbruikers, zeker maar geringe verandering.

Tenzij men ons, voor de afwisseling, ook hieromtrent een nieuw reglementje schonk ...

Dezer dagen zijn de volgende besluiten in het Wet- en Verordnungsblad bekend gemaakt:

De bij besluit van 2 april ingestelde voorschotkas bij het generaal-gouvernement in België is als voorbereidend lichaam ondergeschikt gemaakt aan de rijkscommissie voor schadevergoeding te Berlijn.

Een verordening van 5 juni beveelt dat alle contracten en andere overeenkomsten over de graanoogst van dit jaar ongeldig zullen zijn, en zulks om speculatie en opdrijven van prijs te verhinderen.

Een besluit van 3 juni stelt een centrale voor smeerolie in, welke te Antwerpen zal gevestigd worden. Deze centrale zal een aantal, nader bekend te maken, in België gevestigde oliezaken aanwijzen, die alleen het recht hebben en verplicht zijn aan de verbruikers smeerolie te leveren; zodoende zal de gehele voorziening van België met dit artikel onder beheer staan van voornoemde centrale.

17 juni 1915

Uit Brussel wordt aan het Belgisch informatiebureau gemeld:

Kardinaal Mercier heeft aan de geestelijkheid en aan de gelovigen een nieuwe pastorale brief gericht, waarvan het laatste gedeelte in het bijzonder belangrijk is, omdat er een onderwerp in behandeld wordt, dat in verband staat met de belangrijke wereldgebeurtenissen van het ogenblik. Dat gedeelte luidt:

“Holland, Engeland, Ierland en Schotland, Frankrijk, Zwitserland, bieden sinds vele maanden een schuilplaats aan meer dan een half miljoen Belgische vluchtelingen en hebben de beste zorgen voor hen, om hun de verbanning minder droef te maken. Van de 7 miljoen Belgen, die hun geboortegrond niet verlaten hebben of in hun land zijn teruggekeerd, zijn er ongeveer anderhalf miljoen, die niet in hun eigen behoeften en bestaan kunnen voorzien. Maar onder onze landgenoten waren er mannen, die de gave van organisatie hadden en die met een onbaatzuchtigheid, waaraan wij hier gaarne hulde brengen, de behoeftige Belgen, nl. een vijfde van de natie, voor ellende en hongersnood hebben gespaard. Ik wilde, dat ik de namen kon noemen van al degenen, wie hun initiatief, hun

liefdadigheid, hun bescherming, het recht geeft een ereplaats in onze nationale archieven in te nemen.¹

Sinds het uitbreken van de oorlog heeft zich te Brussel een plaatselijk comité gevormd, dat bij het bezetten van onze provincies het Nationaal steun- en voedingscomité is geworden. De onkosten, waarvoor het stond, beliepen ongeveer tien miljoen per maand; daarbij was alle verbinding tussen het verarmde België en de buitenwereld afgesneden en bekommerden de vreemde naties zich meestal om het vergroten van eigen voorraad. Ondanks dit alles, dank zij de hoge bescherming van Spanje en de krachtige hulp van de Verenigde Staten, is het aan het Nationaal Comité gelukt de levensmiddelen, die nodig zijn voor onze voeding, in ons land in te voeren en deze op hun ware bestemming te doen komen.

Het volk, dat iedere morgen, door een bijna automatische uitdelingsdienst – want zo goed is deze geregeld – zijn rantsoen meel ontvangt, zoekt misschien achter de weldaad, waarvan het geniet, niet meer de hand van zijn weldoener. En toch, mijn broeders, was men ons deze hulp niet schuldig; de mannen met

¹ De namen van de grondleggers van dit werk zijn de heren Ernest Solvay, Adolphe Max, Jean Jadot, Emile Franqui, Emanuel Janssen. De gezanten van Spanje en van de Verenigde Staten te Brussel en de gezanten van Spanje en van de Verenigde Staten te Londen, schonken hun bescherming en hun steun aan het initiatief van de Belgische heren.

M. H. Hoover is te Londen de voorzitter en de spil van de “Commission for Relief in Belgium”.

Wat de giften betreft, die reeds op het ogenblik de 100.000.000 F te boven gaan, deze zijn niet te danken aan de buitengewone gulheid van een miljardair, maar vertegenwoordigen voor het grootste gedeelte de mildheid van het ganse Amerikaanse volk.

initiatief, die deze hulp gevraagd hebben, en het Amerikaanse volk, wiens gulheid ons die hulp verleent, hebben recht op onze nationale dankbaarheid. U zult iedere week een dag, de dinsdag bv., willen voorbehouden om u door uw gebeden, door het offer van uw boetedoening, van uw arbeid en van uw zorgen, te kwijten van uw verplichtingen jegens hen.

Sedert het begin van de oorlog hebben gluisperige, boze, verraderlijke personen hardnekkig getracht het gerucht te doen ingang vinden, als zouden de overleden Paus, Pius X, en onze Heilige Vader, Benedictus XV, de tegenwoordige paus, onze vijanden financieel of moreel gesteund hebben en uit zwakte het recht van het Belgische volk miskend hebben. Laster, mijn broeders, dit is snode lastertaal! Het eenvoudige, goede, grootmoedige hart van Pius X kon niet koesteren, ik zeg niet een snoodheid, maar een schijn van welwillendheid voor de onrechtvaardigheid, al was deze zegevierend. De waarheid is, dat de edele grijsaard van smart gestorven is bij het zien van de moordende oorlogen, die de Europese natiën verscheurden; en de voorzienigheid liet hem geen tijd om openlijk uiting te geven aan de heilige afschuw, die deze bloedige liederlijkheid hem inboezemde.

Wat onze Heilige Vader, Paus Benedictus XV, betreft, wat zou hij nog meer voor ons kunnen doen dan hetgeen hij gedaan heeft?

Zijn allereerste pauselijke zegen was voor ons; het heeft hem liefd mij op te dragen u die zegen en zijn naam over te brengen. Tweemaal, een eerste keer samen met enkele leden van het Heilig College, en nu enkele dagen geleden voor de tweede keer, heeft hij aan België een milde gift willen geven, ondanks het gebrek aan middelen en de stremming van de instelling van de St.-Pieterspenning. Hij heeft de vaderlijke goedheid gehad, ons twee

voor u bestemde opwekkende brieven te sturen, zonder nog van een persoonlijke brief te spreken, waarin hij, met de innigste tederheid, ons moed trachtte in te spreken in zeer moeilijke ogenblikken, gedurende de eerste dagen van januari. Voeg daaraan toe zijn krachtige en edele toespraak op de kardinaalsvergadering, op 22 januari; zijn antwoorden op de telegrammen van de koning der Belgen en van onze regering; zijn antwoord aan minister van den Heuvel, geaccrediteerd bij de Heilige Stoel, de steun, die hij ons verleent, door de tussenkomst van diegene, die hem met zoveel waardigheid en toewijding bij ons vertegenwoordigt, zijn nuntius te Brussel. En als, na zovele en zulke tekenende betuigingen van "zijn meest bijzondere voorliefde", België nog niet tevreden is, dan vrees ik dat een overdreven kinderlijke liefde het tot de zonde van geestelijke gulzigheid zal slepen.

Vertrouwen, hechter dan ooit tevoren, in de zekere verlossing van ons geliefde vaderland."

18 juni 1915

Briefwisseling met Nederland blijkt alleen per briefkaart te zijn toegestaan. Het werd in België niet bekend gemaakt. Het publiek werd hier van de nieuwe maatregel alleen op de hoogte gesteld door het terugzenden van brieven, met de bekende formule "unzulässig".

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

15 Juni.

Er is bijna iets gebeurd, dat...

- Ja: bijna.

Want wij leven, nietwaar, onder het regiem van: bijna. Bijna: het is de schildwacht aan de deur van het Brusselse leven; een schildwacht met de strengste bevelen, die hij met waakzame stiptheid uitvoert, en die niets binnenlaat dat niet mag, zelfs als niet met beslistheid is bedongen, dat het niet mag.

Neen; het is geen sluw zorgelijk oog, geen werende hand, geen dienaar vol oplettendheid van een onverbiddelijke meester: het is iets blind en doof, als een opstapeling van zware en logge zakken cement, die elke horizon beperken, die alle uittocht belemmeren, alle invasie beletten, zelfs alle mogelijke exodusidee verlammen en verstikken: zouden zij niet op u neervallen, de logge balen, met al hun onverende plomphheid, zodra je er de basis van zou aanraken met de voet die er een bres in openen zou? ... Bijna: het is de omsluitende, de binnensluitende macht die zichzelf niet kent, voor alles ongevoelig is, en zelfs geen verweer beseft, waar alles onmachtig wordt dat er maar aan denkt, het aan te tasten. Bijna: het is eenvoudig, dat wij sedert weldra tien volle maanden een bezette stad bewonen, waar ons zelfs, bij tijd en wijle, verboden wordt te geloven aan hetgeen wij zelf zien en horen, en zedelijke vrijheid een kleinood is dat men niet zorgvuldig genoeg voor de buitenwereld verbergen kan ...

Maar ik heb ongelijk, kregelig te worden, of zelfs maar de schijn aan te nemen, dat ik het te worden sta. En, trouwens, is mijn onderwerpje van heden het waard? Zal ik mij opwinden om iets dat mij au fond onverschillig laat, - onverschillig althans in feite, zoo niet in principe? En dat principe: plaats ik het niet wat al te hoog, als ik bij toepassing of herroeping van enkel een politiereglement ga denken aan krenking van de vrijheid?

Want nu weet ge het: het gaat hier om een politieverordening, waar, naar men verzekert, het Duitse bestuur zelfs voor niets tussen is. Het Duitse bestuur heeft zich, heet het, zelfs allesbehalve maar het minste te verwijten. Integendeel, ben ik genoopt toe te geven, vermits het als het ware het lokaas kan genoemd, dat ...

Maar laat ik duidelijk zijn. - Ge zult dan komen te vernemen dat ik, van 6 tot 12 juni jl. (ik preciseer), vele welgedane Brusselaars in hun rode vleeshanden heb zien wrijven, zoals zij plegen te doen als zij van goed humeur zijn. Voor deze goede luim bestond een reden; want deze Brusselaars zijn geen kinderen en geen dichters, die zelf niet weten waarom zij uitgelaten of bedroefd zijn. Zij kennen de drijfveer van hun handelingen: ditmaal was de drijfveer een eenvoudig stuk papier, met stijfjel op vele muren geplakt. Tussen haakjes: hebt gij er al aan gedacht, dat zulk stijfjel voor uitplakkers gemaakt wordt met bloem; dat er thans orgieën van uitplaksel worden gepleegd; dat anderdeels de bloem schaarser en schaarser heet te zijn; dat bewuste orgieën dus op zijn minst onbezonnen moeten heten, met het oog op die schaarste, die zelfs ons dagelijks brood bedreigt? - Maar daar komt het voor het ogenblik niet op aan: het komt aan op wat op het uitgeplakt papier in kwestie gedrukt stond. En, drietalig, luidde daarin, dat wij voortaan tot middernacht, Duitse tijd, opblijven mochten, bij genadige beschikking van de Brussels-Duitse gouverneur.

Dat vernamen de Brusselaars, sommige Brusselaars, met in de handen wrijvende vreugde. En dat is vanwege deze lieden zeer goed te begrijpen. Een grote helft van de Brusselse burgerij behoort tot de gezegende winkelstand. Ik zeg: gezegende, en wel om twee redenen: zo deze winkeliers in het begin van de oorlog als iedereen materieel geleden hebben, dan verminderde dat leed aanmerkelijk zodra de hoofdstad door de Duitsers bezet werd. De Duitsers

houden van juwelen en van kant: grote Brusselse specialiteiten, het laatste vooral, als men het zonder hoofdletter leest. De Brusselse winkelier zag dan ook zijn zaak weer opfleuren, en die bloei werd ruimer, naarmate het aantal Duitse officieren groter werd. Slechts één schaduw nog kwam de volle ontluiking beletten: de winkels zouden om zeven uur 's avonds al sluiten. Maar ook die schaduw werd verdreven: men verkoopt thans zelfs bij kunstlicht, al genieten wij al lange dagen. Zodat de Brusselse winkelier alle reden tot klagen zou zijn ontnomen (niettegenstaande de regering van het bijna), indien ...

Bedoelde winkelier heeft een gewoonte, waar ik geen graten in vind: na volbrachte dagtaak, na de absorberende inbeslagneming der zaken, gaat hij 's avonds na souper, een kaartje leggen met zijn vrienden, onder een pijpje en een glas Münchener, dat men tegenwoordig "de la foncée" noemt. Vroeger leidde dat tot de kleine uurtjes: men kon, zonder belachelijk te worden, zijn café niet verlaten vóór middernacht. En waarom zou men het ook hebben gedaan? De vrouw was met de dochter onder zorgvuldig kapsel, naar de Muntscouwburg of naar de "Galeries", en had dus meneer niets te verwijten. - Helaas, ook daar kwam de oorlog verandering in brengen. De dames bleven thuis: zij eisten dat het gezinshoofd het ook zou doen. Deze, trouwens, kende zijn plicht. En het is maar als het algemene leven in schijn zijn normale gang hernam, dat ook hij daartoe besloot. En het café zag hem 's avonds terug - het café dat echter om tien uur reeds, Belgische tijd, moest gesloten worden. Wat had men aan zulke korte avonden, nu vooral de zomer in het land was? En zo is het meer dan eens gebeurd, dat meneer al mopperend naar huis is gegaan, en naar het bed waar hij niet inslapen kon ...

En zie: nu kwam majoor von Kraewel, met het aanplakbriefje waarover het hier gaat, in het euvel voorzien; men mocht een gans uur langer opblijven, kaart spelen, de oorlogskansen bespreken. En het zou de volledige felicitas zijn geweest, indien ...

Maar neen, geen "indien" meer: ditmaal zouden de omstandigheden het geheel op het heersende "bijna" winnen. Het enige wat de winkelier, na de stikkende winkeldagen, nog wensen kon: het lekkere avondterras waar men eindelijk wat adem aan scheppen kan, - ja, zelfs het koffiehuiستerras op het brede trottoir zou hem worden teruggeschonken. In het nummer van de elfde juni (ik preciseer verder) der "Belgique" kon men lezen: "Joi! voici que la fin de ce supplice est officiellement décrétée." - Mijn pen is onmachtig al de uitingen van oprechte vreugde en rein geluk, ja van wolkenloze dankbaarheid weer te geven, die deze afkondiging in bovenbeschreven wereld verwekte. Ik zal dan ook niet pogen te vertellen, met welke stralende gezichten de gewone bezoekers op klokslag middernacht (Midden-Europese tijd) tussen 11 en 12 juni (ik was opzettelijk uitgegaan om het te constateren) van elkander afscheid namen: morgen zou het aan het terras zijn dat men over de strategische waarde van Monfalcone en de juiste ligging van Kulaczkowce zou debatteren...

Helaas, es war zu schön gewesen! - Toen, de ochtend van 12 juni, de winkelier nog altijd in zijn vergenoegde handen wrijvend, aan de ontbijttafel deze gymnastiek staakte om "La Belgique" te ontplooiën, zou hij onder het stadsnieuws de desillusie van een tegenbericht ondergaan. Het stond er zwart op wit (neen: op heel licht blauw): de toelating was al ingetrokken. En wie ze ingetrokken had (het stadsbestuur zelf, heet het, zonder dat ik het trouwens gecontroleerd heb) heeft niet ingezien hoe gevaarlijk zoiets is, bij de heersende hitte, met het oog op eventuele beroerten ...

- Gij ziet het, er is bijna iets gebeurd, iets dat ...

Maar blijven wij niet beheerst, meedogenloos, door het “bijna”?

19 juni 1915

Nederlands comité mede tot steun aan invalide Belgische militairen.

Het consulaat-generaal van België alhier, heeft vernomen, dat er onlangs hier ter stede een Nederlands comité tot stand gekomen is met het doel ten voordele van invalide Belgische militairen prentbriefkaarten te koop aan te bieden, waarvan de helft van de opgebrachte som zou bestemd worden om de onkosten van het comité en de vergoeding aan de onvermogende Nederlandse verkopers te dekken. Verder verklaart het comité, dat het bedrag toekomende aan invalide militairen maandelijks aan het consulaat-generaal van België zal gestort worden.

Volgens inlichtingen, zou het comité bestaan uit een notarisklerk als voorzitter, een handelsbediende als secretaris en een handelsreiziger als penningmeester.

Het consulaat-generaal heeft nooit de minste onderhandeling gehad met deze drie voor hem totaal onbekende personen, en wijst uitdrukkelijk alle verantwoordelijkheid af omtrent de werkzaamheden van voornoemd comité.

Nieuwe uitvoerbepalingen in België.

Onze correspondent schrijft uit Brussel d.d. 17 dezer:

De tot nu toe geldende bepalingen aangaande de uitvoer van goederen uit België zijn door de volgende verordening vervangen.

1. De uitvoer der volgende goederen is in ieder geval afhankelijk van de goedkeuring van de commissaris van het ministerie van oorlog bij het generaal-gouvernement in België (Brussel, Wetstraat 65):

Runderen, varkens, schapen, paarden, duiven;

Levens- en genotmiddelen, veevoeder;

Machinerieën tot bewerking van metaal dienende, motoren; Krijgsuitrustingsstukken (n.l. motorwagens en onderdelen, motorrijwielen, rijwielen en onderdelen, luchtschepen, vliegtuigen en onderdelen, materiaal voor telegrafie en telefonie, spoorwegbouw- en bedrijfsmateriaal, stalen flessen voor vloeibare gassen, materiaal voor versperringen, paardentuigen, zadels, optische instrumenten, zoeklichten, hoefijzers);

Wapens en schietvoorraad;

Ruwe gummi, ruwe caoutchouc, bewerkte gummi en caoutchouc, gebruikte gummi, guttapercha, balata en alle caoutchouchachtige voortbrengselen;

Metalen (ijzer, staal, zilver, platina, aluminium, tin, koper, messing, lood, zink, antimonium, nikkel, ferromangaan, ferrosilicium, kwikzilver, blik, half- en afgewerkte fabricaten uit metaal, afval uit gieterijen);

Ertsen (ijzerertsen, hematiet, mangaanertsen, nikkelertsen, zwavelkies, zinkblende, galmei, koperkies, enz.), grafiet, grafiettegels, asbest;

Steenkolen, cokes, briketten en bijproducten;

Verfstoffen (n.l. anilineverven) en minerale verven;

Verbandstoffen en geneesmiddelen;

Scheikundige stoffen (salpeter, salpeterzuren, zwavelzuren, zwavel, zoutzuren, kalizouten, kaliloog, glycerine, ontplofbare stoffen, kamfer, zwavelzure ammoniak, ammoniakwater, benzol, toluol, teer):

Lucifers;

Meststoffen (ruwe fosfaat, superfosfaat, thomasmeel, beendermeel, guano, kalkstikstof);

Huiden, leer, vellen, pelzen, looistoffen;

Vlas, hennep, wol, katoen, kapok, zijde, jute in garens, weefsels of afval, vodden, zakken;

Dierlijke, plantaardige en minerale oliën en vetten (benzine, paraffine, stearine, petroleum, nafta, smeerolie, harsen);

Suiker;

Hout (behalve mijnhout);

Wilgen, stoelenriet;

Cellulose en papier (vooral fotografisch papier), drukwerken, handschriften en films.

2. De uitvoer van alle onder lit. 1 niet opgesomde waren naar Duitsland, Luxemburg en het bezette deel van Frankrijk is vrij, voor welke hoeveelheden ook.
De uitvoer van alle onder lit. 1 niet opgesomde waren, naar andere dan hierboven vermelde landen behoeft, zover er sprake is van spoorwagonlading of scheepslading of van twee of meer voertuigen tegelijk met dezelfde waar (dus van geen stukgoederen), de goedkeuring van de commissaris van het ministerie van oorlog. De uitvoer van alle onder lit. 1 niet opgesomde goederen als stukgoed is dus vrij, ongeacht de bestemming.
3. Het vervoer van allerlei goederen binnen België behoeft de goedkeuring van de commissaris alleen dan, wanneer er sprake is van machines voor het bewerken van metalen of van aangeslagen of anderszins uitgesloten waren of zulke, die moeten verklaard worden. (Verplichte verklaring bestaat voor benzine, benzol en dergelijke, metalen en ertsen, suiker en suikerbieten).

4. Aanvragen om vrijstelling of uitvoer van de te Antwerpen ingehouden goederen moeten aan het gouvernement Antwerpen worden ingezonden.
 5. De volgens lit. 1 en 2 door de commissaris toegestane goedkeuringen houden op geldig te zijn, indien de goederen niet binnen 3 weken na de dag der verlening over de grenzen zijn, ten ware dat een andere tijdruimte uitdrukkelijk toegestaan werd.
 6. Wie de voorschriften van deze verordening overtreedt wordt met geldboete van ten hoogste vijftigmaal de waarde der goederen bestraft; in geval van onvermogen door ten hoogste één jaar opsluiting vervangen. Bovendien worden de goederen aangeslagen.
 7. De verordening wordt terstond van kracht.
- 20 juni 1915

Het postverkeer tussen Nederland en België.

Men meldt ons:

Het Duitse bestuur in België maakt bekend:

Voortaan is het postverkeer met Nederland voor mededelingen van persoonlijke aard alleen op briefkaarten toegelaten. Zoals vroeger werd vastgesteld, zijn voor dat verkeer toegelaten de plaatsen Brussel, Luik en Verviers met voorsteden en omliggende, ook Antwerpen, Hasselt en Welkenraedt.

Zakelijke mededelingen mogen onder briefvorm verzonden worden. De brieven mogen echter niet meer dan twee bladzijden van gewone grootte beslaan en moeten duidelijk geschreven zijn. Onder dezelfde voorwaarden is van 16 dezer af ook de briefwisseling voor bovengenoemde plaatsen met de in Nederland geïnterneerde soldaten of aldaar verblijvende burgers toegestaan.

Van beide zijden mogen er ook postwissels gestuurd worden. De brieven voor de Belgische soldaten zijn vrijgesteld van port.

Brieven, welke aan deze voorwaarden niet voldoen, zullen niet besteld worden.

21 juni 1915

Ingezonden stuk – De soep te Brussel.

Waarde heer hoofdopsteller,

Het zij mij veroorloofd, als trouwe lezer van uw geëerd blad, een kleine terechtwijzing te brengen aan de zienswijze van uw Brusselse correspondent, uitgedrukt in zijn artikel "Het voedingsvraagstuk in Brussel en elders" verschenen in het avondblad van maandag 14 juni II.

In de tweede paragraaf van gezegd artikel, heeft hij het over de zogenaamde volkssoep, welke in Brussel uitgedeeld wordt.

Hij zegt vastgesteld te hebben, dat deze volkssoep in onmin valt, dat zij onder het volksmisprijzen bukt en door de behoeftigen met smaad bejegend wordt.

Deze toestand zou, volgens uw correspondent, te wijten zijn, deels aan de defecte bereiding door de aangestelde koks, deels aan de mindere kwaliteit der gebruikte grondstoffen, in name aardappelen, groenten, rijst en vlees. Sta mij toe, als kok in een der eerste klasse hotels van Antwerpen, verzet aan te tekenen tegen dusdanige bewering.

Inderdaad, ik heb verscheidene malen, mij te Brussel bevindend, kunnen waarnemen, dat de in de soepkeukens gebruikte

materialen, van eerste kwaliteit waren en het dus niet de grondstoffen kunnen zijn, welke daarbij in voldoende hoeveelheid gebruikt worden, die de volkssoep in onmin kunnen doen vallen. Evenmin kan het bereiden hierin zijn deel hebben, want, weet uw geachte correspondent dat bijna al de koks die werkzaam zijn in de soepinstellingen, tussen diegenen gevonden worden, die in betere tijden, als koks fungeerden in de verschillende hotels van het land en den vreemde. Het schijnt mij de moeite waard dit te doen kennen, want de beweringen van uw correspondent, kunnen voor zekere half ingewijden een verkeerd daglicht werpen op een korps, waarvan ik sedert twintig jaar deel uitmaak en dat terecht als een der bekwaamste in die aard kan gerekend worden.

Neen, heer hoofdsteller, de zaak gaat niet mank aan hetgeen uw correspondent meent een moeilijk probleem te moeten noemen "Het bereiden van een goede soep". Wie is de kok die geen soep kan bereiden, het ABC van het vak. Iets anders echter doet zich voor en wordt met een zeer zuiver woord gekenschetst "Volkpsychologie".

"Volkpsychologie", ja doch in de slechte zin en het is droevig dit te moeten vaststellen, vooral in de huidige omstandigheden, als ons arm land lijdt en duizenden voorheen welstellende burgers en goede werklieden thans met de angst in het hart de donkere toekomst tegemoet zien. Niet dezen werpen de soep weg, neen want zij vertegenwoordigt een deel van hun bestaansmiddelen. Doch anderen, enkelingen, doen het, minderwaardigen tenslotte, die ten allen tijde, ten koste van de openbare liefdadigheid hebben geleefd en thans langs zovele zijden tegelijk worden geholpen, dat oorlogstijd voor hen veeleer een gulden tijd is. Dezen alleen werpen de soep weg, want zij hebben er immers teveel. Wat thans voor

velen en vroeger voor hen een feestmaal is, wordt thans door hen met minachting bejegend.

In alle fasen van het armenwezen, kon men vaststellen dat het steeds de beroepsvragers waren, die er in gelukten de breedste hulp te bekomen. Hun gewoonte van bedelen en schooien heeft hun bekwaamheden in dit ellendige vak gescherpt en stelt hen in staat anderen te verdringen daar waar gegeven wordt. En hierdoor komt het dat hetgene die schooiers in hun onbeschaamdheid aftroggelden ten nadele van deftige behoeftigen, door hen met misprijzen behandeld wordt en in hun overvloed wordt weggeworpen.

Zo is de zaak en deze terechtwijzing was nodig en voedt de eer van het korps der Belgische koks en die van alle belanghebbende instellingen.

Indien mogelijk verzoek ik u, waarde heer hoofdsteller, deze regels een klein plaatsje te gunnen in uw geëerd blad. Aanvaard intussen, met voorafgaandelijke dank, de betuiging van mijn oprechte gevoelens van hoogachting.

Antoine Meeuwisen,

Chef kok,

“Hotel de Londres” Antwerpen

22 juni 1915

Uit Brussel wordt aan het Belgische informatiebureau gemeld:

De ellende, die er in België heerst, maakt de meeste slachtoffers onder de kinderen. Vooral in de afgelegen dorpen en kleine

industrieplaatsen, waar de lenigende invloed van liefdadige instellingen nauwelijks merkbaar is, vallen er veel kleine onschuldige slachtoffers. Al het mogelijke wordt echter gedaan om de kindersterfte te bestrijden, en het is aan de uitstekende inrichting van de verschillende filantropische instellingen te danken, dat een ramp is kunnen vermeden worden.

De instelling Les Petites Abeilles, reeds enige jaren geleden gesticht met het doel te zorgen voor behoeftige kinderen beneden de drie jaar, en geplaatst onder de bescherming van koningin Elisabeth en prinses Marie-José, heeft van duizenden kinderen uit Brussel en uit de provincie het leven gered. In de 40 reeds bestaande inrichtingen wordt er dagelijks aan meer dan 15.000 kinderen beneden de 3 jaar, sinds het uitbreken van de oorlog, voeding en verzorging verstrekt. Op 15 februari had deze instelling reeds 1.060.000 rantsoenen uitgedeeld, en, sedert de uitbreiding van de werkkring door de oprichting van de Petites Abeilles au Village, is dit aantal rantsoenen de twee en een half miljoen ver te boven gegaan.

Elk dagelijks rantsoen bestaat uit:

Voor kinderen beneden de 3 maanden $\frac{1}{2}$ liter melk, van 3 tot 7 maanden 1 liter melk, van 7 tot 8 maanden 1 liter melk en $\frac{1}{2}$ liter fosfatine, van 8 tot 14 maanden 1 liter fosfatine, van 14 tot 24 maanden 1 liter fosfatinecacao en 200 gram brood en gelei, van 24 tot 26 maanden 1 liter bijzonder voor kinderen bereide soep en 200 gram brood en gelei.

Met algemene stemmen heeft de Franse Académie d'Agriculture (landbouwacademie) de koning der Belgen als buitengewoon lid benoemd. De voorzitter, M. Henneguy, heeft in een redevoering gezegd, dat de academie er trots op was, naast de koning van

Engeland nu ook “de edele vertegenwoordiger van het Belgische volk, dat alles heeft opgeofferd voor zijn eer”, tussen haar buitenlandse leden te kunnen tellen.

23 juni 1915

Oorlogscontrabande in België.

Het Belgische Staatsblad van 17-19 juni behelst de volgende “wettelijke bekendmaking” van het Belgische ministerie van buitenlandse zaken:

“Met verwijzing naar de in het Staatsblad van 17-23 maart 1915 opgenomen verklaringen, laat de regering van de koning aan de belanghebbenden weten, dat de navermelde artikelen toegevoegd zijn aan de lijst van degene welke als absolute contrabande beschouwd worden:

“Toluol en de mengsels van toluol, uittreksel van teer, van petroleum of van welkdanige andere herkomst:

“Draaibanken en andere machines of gereedschappen kunnende worden gebruikt om oorlogsmunitie te vervaardigen;

“Kaarten of plans van enige plaats in het grondgebied van een oorlogvoerende of in de zone der krijgsverrichtingen, op de schaal van ten minste 1/250.000^e, en de reproducties op welke schaal ook, door lichtdruk of anderszins, van dergelijke kaarten en plans;

“Op de lijst van als absolute contrabandeartikelen, opgenomen in het Staatsblad van 21-28 januari 1915, moeten geschrapt worden de woorden “en andere metaalozuren” na het woord “kalkmetaalzuur”.

“Aan de lijst der als voorwaardelijke contrabande beschouwde artikelen (Staatsblad 17-23 maart 1915) moet toegevoegd worden de lijnolie. De woorden, “buiten lijnolie” moeten dus verdwijnen.

Uit Brussel – Enkele prijzen (Karel Van de Woestijne).

Brussel, 20 juni.

Ik geniet het voorrecht, nu en dan eens een oogje te mogen wagen in een oorlogsdagboek van een zeer bijzondere soort, dat van een Brusselse huisvrouw. Schokkende literatuur is het niet, het is zelfs helemaal geen literatuur; het is onopgesmukt als de waarheid, zoals zij uit haar klassieke put komt, en net als zij, is het ten zeerste overtuigend. De emoties die het geeft zijn van louter intellectuele aard; zij blijven niettemin lang en zeer gevoelig naleven – vooral bij het narekenen van de huiselijke begroting. Want ge hebt het begrepen, het oorlogsdagboek waarover ik het heb is een huishoudboekje, en, omdat het mij deze week, vanwege de schommeling die sommige prijzen er vertonen, belangwekkend voorkomt, wil ik er u enkele regels uit commentariëren.

Ik lees: aardappelen (oude), 8 centiemen het kilo. Nauwelijks acht of tien dagen geleden stond er: aardappelen (oude), achttien centiemen. Waaruit gij als ik zult besluiten, de aardappelen zijn ineens meer dan de helft afgeslagen. Het is, ge weet het, een internationaal verschijnsel. De speculatie op hongersnood leidde er toe, zowel in België als in Duitsland, dat enorme hoeveelheden aardappelen in ik weet niet welke geheime bergplaatsen werden opgestapeld, die ze dan in minimale kwantiteiten, en dientengevolge tegen hoog opgedreven prijzen, kwamen te verlaten. Het gevolg was, dat bewuste knollen duurder werden naarmate zij minder eetbaar waren. Toen ineens, dezer dagen, de

debacle inviel, ten gevolge van invoer der nieuwe aardappelen. Ik sla weer mijn oorlogsdagboekje op, en lees: aardappelen (nieuwe), achttien centiemen. Dus niet duurder dan de oudere broeders van de verleden oogst. Wat mee heeft gebracht, dat men thans talloze karretjes over straat ziet rijden, hoog beladen met verrimpelde knollen, welke tegen bovenvermelde prijs, de lage afslagprijs, te koop worden aangeboden – en ook aangekocht? Veel minder dan je zou denken, niettegenstaande de baisse. Want de mensen, die verleden week achttien centiemen konden besteden voor oude patatten, kunnen diezelfde som nu ook betalen voor nieuwe. En wat de minder begoeden betreft; dezen, die naar de soep gaan, waar ook iedere week ondermeer aardappelen worden uitgedeeld, krijgen daarvan thans dubbele portie. Want het werk der soep heeft net als de speculanten gedaan, zij het met een tegenovergesteld doel: het heeft zoveel mogelijk opgekocht, zoveel zelfs, dat een deel van de voorraad met schimmel en rotheid dreigt, zodat men ze dan maar liever in grotere hoeveelheden uitdeelt, liever dan ze kapot te zien gaan; temeer dat de zowat overal speciaal aangelegde plantsoenen voor een naaste toekomst een weelderige opbrengst beloven ...

Maar laat ik terugkeren tot mijn huishoudboekje. Er staat daar: aardbeien, zestig centiemen per kilo, kersen, tachtig centiemen per kilo. Nota bene: eerstgenoemde vrucht is nauwelijks veertien dagen, de tweede nog slechts een week op de markt. De prijzen kunnen dan ook vrij laag worden geacht, en, daar de vruchten overvloedig schijnen te zijn, mogen wij ons iedere dag aan grotere daling verwachten. Dit ligt, voor de aardbeien, nog aan een bijzondere reden; de aardbei is bij ons een inlandse vrucht in deze zin, dat zij in sommige streken van België – te Beervelde bij Gent, te Jambes bij Namen, in heel de streek tussen Brussel en Ninove en ten oosten van Leuven, intensief en op grote schaal, en zelfs hier en

daar onder syndicale vorm – socialisatie van voortbrengst en verkoop – ten behoeve van de uitvoer over grote oppervlakten wordt gekweekt. Daar uitvoer thans onmogelijk is – een grote afzetmarkt was Londen - hebben wij de heerlijke vrucht in overvloed, en tegen prijzen die lager en lager worden. De kersen hebben wij ook van eigen Belgische bomen. Andere jaren worden echter de fijne soorten uit het buitenland, vooral Frankrijk, ingevoerd. Dit jaar zullen wij het met kleinere vruchten moeten doen ...

Naast bloemkool (veertig centiemen) staan jonge erwtjes en dito worteltjes in het boekje vrij laag aangeschreven: de eerste, dertig centiemen per kilo; de tweede, dertig centiemen per pak. Daar dit jaar levering aan de volkssoep uitgesloten is – ik heb vooral het derde artikel op het oog, dat daar grote bijval geniet – zal ook hierin het aanbod hoog en de prijs laag zijn.

Zodat het ons aan plantaardig voedsel tegen redelijke prijzen, die zo goed als de gewone prijzen zijn, niet zal ontbreken. Zelfs de fabrieken van ingemaakte groenten en jams, waarvan de concurrentie aanvankelijk gevreesd werd, schijnen dit jaar geen grotere vijanden van mindere beurzen dan vorige jaren te willen worden. En wij zouden dan ook ongetwijfeld het hosanna der vegetariërs ten hemel horen stijgen ... indien er in België maar vegetariërs waren. Deze echter bestaan er helaas niet dan in een onooglijk klein getal. In België eet men vlees, en zelfs heel veel, doorgaans zelfs veel te veel vlees. En het is nog moeilijker het dieet van een gans volk te wijzigen, dan dat van een individu.

Van die vleeseterij profiteert weer de speculatie. Wel is een reglement, een goede week geleden, zoals ge weet, de prijs komen vastleggen van het ter markt gevoerde vee. Een kilo kalfsvlees vier

frank vijftig, evenveel en zelfs meer als voor de jongste reglementering. De prijzen van de andere soorten vlees zullen wel niet geringer zijn. Alles, trouwens, wat de dierenwereld oplevert, kost stukken van mensen. De koeien zijn nu weer in de weide, geven dus overvloedig melk, zonder dat dit grote voedingskosten meebrengt. Nochtans betalen wij voor onafgeroomde melk dertig centiemmen per liter (vroeger vierentwintig centiemmen). Boter durft tot vier frank veertig het kilo te gaan (vroeger maximum drie frank vijftig per kilo). Raadt een wijze spaarzaamheid u aan boter door reuzel te vervangen, dan stelt ge met bittere ironie vast, dat men voor een kilo reuzel niet minder dan vier frank bedraagt – veel duurder dus dan boter, als je je met boter wil tevreden stellen die vijftig procent water inhoudt (zo wordt er tegenwoordig te Brussel veel verkocht tegen ongeveer drie frank vijftig). Ik weet niet hoe het tegenwoordig staat met het humeur der kippen; dat zij zouden opgehouden hebben te leggen kan ik echter, naar blijkt aan de uitstallingen der verkopers die zich op het vak toeleggen, ten stelligste tegenspreken. Welnu, niettegenstaande de in het oog vallende hoeveelheid, kan men geen vers ei bekomen dan na het storten van zeventien of achttien centiemmen. De kippen zelf, in zoverre geschikt voor het braadspit, beklimmen voor een burgerbeurs het toppunt der ongenaakbaarheid: zij gaan tot boven de vijftien frank! ...

Merk wel op: dit zijn zomerprijzen. Einde juni is anders een goedkoop seizoen voor bovengenoemde waren. Wat zal het dan zijn als het weer winter wordt?

Wel te verstaan kondigt men aanstaande afslag op koffie en suiker aan.

Maar wie kan leven op koffie, zelfs met suiker? ...

Rotterdam – Nederlands comité mede tot steun aan invalide Belgische militairen.

Gevolg gevende aan de wens, geuit door het comité, waarvan de leden hem als betrouwbare personen aangetoond zijn, zal het consulaat-generaal van België alhier, maandelijks door bemiddeling van de bank van het comité, het bedrag, toekomende aan de invalide Belgische militairen, in ontvangst nemen.

25 juni 1915

In het Wet- en Verordeningsblad voor de bezette streken van België van 16 juni 1915 komt een bekendmaking voor, dat door het Duitse legerbestuur afgegeven rekwisitiebewijzen niet als papieren van waarde zijn te beschouwen, die verhandeld kunnen worden, doch slechts als bewijzen dat de daarop aangegeven leveringen in werkelijkheid hebben plaats gehad; tegen koop of verkoop der bedoelde bewijzen wordt gewaarschuwd.

Er zijn in Duitsland in de laatste weken zo grote hoeveelheden aardappelen naar de fabrieken gegaan, dat zich nu weer schaarste aan aardappelen doet gevoelen. Daarom is men begonnen met de invoer van nieuwe aardappelen uit België in Duitsland.

28 juni 1915

Het Belgisch moratorium.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Bij besluit van de gouverneur-generaal zijn de moratoire bepalingen met een maand verlengd en dus tot 31 juli van kracht verklaard.

29 juni 1915

Het leven te Brussel (Karel Van de Woestijne).

Rozen!

In het gulden uur, het windstille, het zacht schone uur van de stijgende avond (reeds glanst de rodere zon fluwelig over de hoge daken), in de naderende, wijdende stilte is de menigte, die de volle straten als een logge stroom opdeint, rustiger geworden, vrediger, en als het ware vromer. Even verlevendigd, blij opgezweept, luchtig geruchtig uiteengeschokt als door een bonte vlucht van snaterende spreeuwen: het zijn de ateliers die leeglopen, de winkeljufjes die vrij krijgen, modistjes en naaistertjes die zich spoeden naar de aan de straathoek wachtende kantoor don Juan met het blinkende sluikhaar en de blauwe kin, de zorgvuldige pantalon en de microscopische schoentjes, in wit gemsleer de handen met het dunne stickje. Maar dan weer, onder de massa, de verloomde glooiing, de trage gang der velen die geen haast hebben, die genieten in onbewuste dankbaarheid het zomerlijke dageseinde bij zalig gekuier langs de brede, de gulden straat, teder gonzend van het kalmere avondleven.

Doch nooit is de straat van klank zo egaal, of er komt een geroep, gul of schril, pijnlijk of glanzend, kreunend of triomfantelijk, een vrede storen die, levend wakker, er steeds op te wachten schijnt. Ditmaal is de klank, is de uitroeping, is de blijde melopée: “Voyez la belle rose! Dix centimes la rose!” Eenmaal boven de verdoezeling der indrukken uit vernomen, hoort gij hem duizendvoudig, de zang, de verlokkelijke zang, en 't is of gij tezelfdertijd ging vernemen de zware geurwalm der geboden bloemen, de geur die gemeen kan zijn als van slechte zeep, en edel weemoedig als van rijpe citroenen in avondzoete zuidertuinen. “Voyez la belle rose!” Zie: aan beide straatzijden wordt zij u geboden. De verkoopsters zijn lelijk en

canaillous; de bloemen, half verlept, staan bol, zijn te dik, de witte bevlekt met roest, de rose aangeknaagd door slakken. Neen, verlokkelijk zijn zij niet, al worden zij door deze stedelingen gretig gekocht; al heeft ieder de “dix centimes”, waarmede hij zich wat geur en een schijn van schoonheid, waarmede hij zich de illusie van vrije natuur en misschien die van ruimere persoonlijke vrijheid gunt. Neen, zij zijn de gebiedende godinnen niet, waarvan de herinnering uit een verre nachttuin onder de lage hostie van een grote volle maan, mij begeleidt als een schroom door het leven; zij zijn de verholten vaten niet, vol aromaten van late wandelingen mijner jeugd, in al de koortsen der sentimentaliteit, en ... die ik nog altijd niet belachelijk kan vinden. Neen: dit zijn maar arme en nogal nonchalante, het zijn lelijke maar gezonde rozen, rozen voor arme en gezonde, weinig schone maar joviale mensen, rozen geboren en ontloken om wat vreugde, wat voor ieder bereikbare vreugde te bezorgen, en tevens de straatventers, zij die leven van de straat, een nieuwe waar aan de hand te doen, als andere waren staan te ontbreken.

Wat Brussel, sedert bijna een gans jaar reeds, aan beklemming en bedruktheid, aan luchtijlde en fysieke angst moge hebben gekend; hoe wij, toen wij liepen met al onze kommer zonder uitzicht, in de dreigende stilte van de Brusselse atmosfeer de vermenigvuldigde kommer hoorden van duizenden en duizenden, als wij lijdend onder vrees zonder uitkomst: iets heeft aan Brussels straten nooit ontbroken: het, weleens folterende, geroep van de “camelot”.

Van vier tot twintig augustus, - fatidieke data, met gloeiend ijzer in ons geheugen gebrand, - waren het, hoofdzakelijk, de krantenjongens, die wij allen kenden en die ons allen kenden, en die bij het naderend avonduur de “éditions spéciales” van de toenmalige bladen aan het brullen sloegen: een bende wilden gelijk,

die de lucht vervulden als met grootsprakerige vermaledijdingen, - al deden zij niet, de stakkers, dan victorie kraaien, een victorie waar wij allen gretig aan geloofden, waar onze ogen van blonken, en die iedere avond, als het schitterend van licht werd in de propvolle koffiehuisen, Brussel luid maakte van een algemene roes. Tot het, zekere ochtend, ineens gedaan was: men wist, dat burgemeester Max naar Tervuren was, om te onderhandelen met de Duitse generaal, die, aan het hoofd van honderden duizenden, ons het Danteske visioen zou gunnen, langer dan acht dagen onophoudelijk Duitse soldaten te zien voorbij trekken: asgrouwe reuzen, waarbij wij dachten aan het wandelende woud uit Macbeth, een woud dat de helft der wereld zou hebben beslagen ... Ineens was het gedaan met het gebrul der krantenventers, en wij kenden, na de heroïsche opwinding, niet anders meer dan de afgrond van onze ellende ...

Maar toch nog zong de straat, al was het in zoete gedweeheid. Voor de, al te optimistisch als onmogelijk beschouwde, zekerheid der Duitse bezetting, had de steeds genadige moeder, had de natuur ons de troost gegeven van een overvloed aan schone vruchten, aan heerlijke druiven vooral. Of ze de verzen van Verlaine: "Voici des fleurs, des fruits, des feuilles et des branches, Et puis voici mon coeur, qui ne pense qu'à vous" wilde sublimeren tot hun allerhoogste, allerruimste betekenis, schonk zij ons, de natuur, met nooit gekende mildheid haar meest troostende weelde. En daar nu zong de Brusselse straat van, de ineens vereenzaamde straat, die niet meer ronkte, dan, als een doffe reuzentrom, onder de roffel der Duitse laarzen, - Brussel zong nu bescheiden, maar met een weemoedige glimlach: "Voyez le beau raisin!"

Het bleef er niet bij. Brussel was, onder de overheersing, zo kranig als overvloedig bevlagd gebleven met de nationale kleuren. De handel, enkele dagen gestaakt, in nationale emblemata, in de

portretten van onze geliefde vorsten en van hun kinderen, die alle Belgen als hun eigen kinderen beminnen, van generaal Leman, die zo heldhaftig Luik verdedigd had, van president Wilson als van burgemeester Max (en later kwam er kardinaal Mercier bij): die straathandel in vaderlandsliefde, een waar, waarvan de waarde ieder met fierheid ging bevroeden, hernam met iets als verwoedheid. Een deel der voormalige krantenjongens liepen nu hun vroegere klanten na met allerlei decoraties en rozetten, die zij aanbevalen met luidruchtigheid. En ze moesten wel goede zaken doen: zij waren weldra legio. Het anemische meisje met wondere hongerogen, dat in betere tijden “la mort du petit cochon” verkocht (een vliezen blaas, die een zwijntje verbeeldt, met lucht wordt gevuld, en, als de lucht traag ontsnapt, langzaam en komisch bezwijmt), bood óók al, met tragisch gejammer “général Leman, notre héros national” aan; de slungelige kerel met apachenpet, die anders op het trottoir “l’amusement des enfants, la tranquillité des parents”: een paar epileptische bokseerdertjes, fungeren deed, had de nieuwe handel in Leeuwjes van Vlaanderen aangepakt; en zelfs de eeuwige weduwe, het aldoor zwijgende beeld van trouw in rouw, en die, aan een elastiek, withouten paardjes placht te doen galopperen: zij stond thans, op de plaats, die zij zich voor alle tijd en in alle bestendigheid onder de marquise van een groot café gekozen had, haar strenge borst nog voller met eretekens dan een diplomaat in galarok; en ditmaal opende zij haar bleke en als vege lippen, om te fluisteren als een duur geheim: “Le Bourgmestre Max: dix centimes”.

Van hogerhand werden die uitingen van patriottisme beperkt, - niet zonder begrijpelijk tandengeknars te verwekken. Doch, de straat kende al een nieuw geluid. Eén voor één kregen wij kranten terug. Voor het eerst trilde de Brusselse lucht van een sterk geritmeerd, schrill op en neer wippend: “de nief Rotterdamsche courant!” De

plaatselijke pers bloeide weer uit in allerlei nieuwe organen. Merkwaardig verschijnsel, waar ik geen preciese verklaring, die ik zou kunnen verantwoorden, voor heb; ruim twee derden der krantenjongens zag zich vervangen door krantenmeisjes, zodat de dagbladverkoop thans onder geheel nieuwe klankladder gaat: bijzonderheid die geen historische betekenis zou hebben, indien ze niet, misschien terecht, het vermoeden wekte, dat een aantal van de vroegere mannelijke verkopers - waaronder vele jonge kerels - zich bij het Belgische leger zijn gaan vervoegen.

Maar niet alleen de journalistiek luidde over Brussel: daar was ook de voeding. Onze straten gingen, zekeren herfstdag, geuren van Hollandse kaas, waar natuurlijk een toepasselijke melodie bij gevonden werd. Sommige boeren, liever dan ze opgeëist te zien, gingen al hun kippen slachten en plukken: beschaamd en nors, stootten zij het steekwagentje voort, waar hun bleke waar op lag, met de lange, magere oude wijven halzen, en de smalle koppen met dikke gesloten ogen, en aan de bek een druppelke geronnen bloed, die aan beide zijden naast de wielen in gelijke slingering te schommelen hingen. - Bij 't lichamelijke kwam het geestesvoedsel: voorvaderlijke bibliotheken als prehistorische boekenfondsen kwamen op het voetpad, en de verkoper plengde encyclopedische schatten van geleerdheid over de verbijsterde menigte, die, bij deze vooralsnog onbekende straatwaar, zich nog meer verwonderde over de radheid van tong waarmee ze aangeprezen werd.

Herfst- en wintervruchten dan. Voor 't eerst de geur weer der hete kastanjes en de blijde roep van "Chauds les marrons!" in de eerste vrieslucht.

En zo is het tot op heden verlopen. Nu zijn het rozen. Het zijn ook, in hun nieuwe, overstelpende hoeveelheid, aardbeien en kersen. En

morgen als gisteren zullen het de venters zijn van schoensmeer en poetspommade, van brillen en geneeskruiden, van paraplus en pastilles tegen de hoest. Een man komt mij fluisteren in het oor: "Achetez ma Jeannette, Monsieur. Sur l'air de "Margu rite, si tu veux". Ik koop, lees en leer dat "ma Jeannette" de tegenwoordige naam is der bajonet in het Frans-Belgische leger. - Een geur, een geweldige najaarsgeur die zwaar is, als het ware, van bittere drift: op een straathoek verkoopt men lavendelzaad, dat men verbrandt op een komfoortje "pour assainir et parfumer les appartements: dix centimes seulement la petite fleur bleue des Alpes!".

Aldus zingt Brussel zijn eeuwig wisselende, zijn eeuwig zelfde zang. Thans meer dan ooit valt die levendigheid der Brusselse straat op. En ik geloof zelfs, dat die levendigheid, dat dit verschijnsel van levendigheid, nooit zo groot is geweest.

En toch - kunnen wij er aan doen? -: nooit hebben wij ons zo vereenzaamd, zo bloedarm, zo zenuwpoover, zo begeven van alle echt, warm leven gevoeld...

Uit Brussel.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Het laatst verschenen Wet- en Verordeningsblad bevat de volgende bekendmakingen.

De firma's, welke volgens de nieuwe verordening op de smeeroliecentrale alleen gerechtigd en verplicht zijn in België smeeroli n aan verbruikers te leveren, zijn: Kuhn & Martens te Antwerpen, Wasserfuhr & Schieble te Brussel-Haren, Carpentier Biss  te Brussel, C. Raeymaekers & Cie te Schaarbeek, A. Tayart,

Pennsylvania Oil Works te Brussel Vorst, .L. Deffet & A. Sougnez te Luik en Ernest Müller te Luik.

Er wordt vergunning verleend, welke vergunning echter te allen tijde herroepbaar is, tot het handel drijven in Frans bankpapier boven de nominale waarde aan het Brussels filiaal der Deutsche Bank, de Caisse Générale de Reports et de Dépôts te Brussel, de Disconto Gesellschaft te Antwerpen et de Banque centrale Anversoise te Antwerpen.

Volgens de Temps zullen alle inrichtingen van hoger onderwijs in België gesloten blijven en is het, in weerwil van pogingen tot overreding der Duitse overheid, zeker, dat noch de vrije universiteit van Brussel, noch de katholieke universiteit van Leuven vóór het einde van de oorlog de lessen zullen hervatten. Wat de rijkshogeschool van Luik betreft, beschouwt men het overbodig haar te heropenen, daar de grote meerderheid der studenten aan het front staat en de meeste buitenlandse studenten Russen zijn, die thans niet in België kunnen vertoeven. Wat de hogeschool aangaat van Gent, wordt het bevestigd, dat baron von Bissing aan een groep Flaminganten de vervlaamsing van die school zou hebben beloofd. Er wordt zelfs aan toegevoegd, dat hij hoopte de school vóór het einde van het jaar te openen, doch dat het hem uiterst moeilijk blijkt, het lerarenkorps bijeen te krijgen.